

Kastamonu Üniversitesi

**I. ULUSLARARASI ŞEYH ŞA'BÂN-I VELÎ
SEMPOZYUMU**

**-ŞEYH ŞA'BÂN-I VELÎ'Yİ ANMA VE ANLAMA-
-İkinci Cilt-**

**4-6 Mayıs 2012
Kastamonu**

BÜYÜK HAT ÜSTADIMIZ HATTAT MEHMED ŞEVKİ EFENDİ (1829-1887)

Yrd. Doç. Dr. Yusuf BİLEN
Atatürk Üniversitesi, Türkiye

1. Hayatı

Kastamonu pek çok âlim, velî ve sanatkârın yetiştiği, ülkemizin kadim ve güzide şehirlerinden birisidir. Şeyh Şaban-ı Velî Sempozyumu vesilesiyle ele alacağımız Hattat Mehmed Şevki Efendi, aslen Kastamonulu olup, daha sonra İstanbul'a yerleşmiştir.

Şevki Efendi, 1244/1829 yılında Kastamonu'nun Seyyidiler (Seydiler) köyünde doğdu (1967'de belde olan Seydiler, 1991 yılında Kastamonu'nun bir ilçesi olmuştur). Babası tüccardan Seyyid Ahmed Ağa, annesi Nefise Hanım'dır. Şeceresi 17.yy.'ın büyük mutasavvıflarından Şemseddin Sivasî'ye dayanmaktadır. Dedesi Küpeli Osman Ağa, III. Selim'in (ö.1808) kurenâsından (sultanın yakını, mabeyinci) olup, aynı zamanda II. Mahmud'un (ö.1839) hizmetinde bulundu. Bilahare Kastamonu Mukassemliği Valiliği'ne tayin edildi.

Henüz üç yaşında iken dayısı ve hat hocası Mehmed Hulûsi Efendi (ö.1291/1874), Şevki Efendi'yi annesi, babası ve kız kardeşleriyle birlikte İstanbul'a getirip burada mükemmel şekilde yetiştirdi. Padişah şehzâdelerine yazı hocası olacak kadar büyük bir hattat oldu.

Şevki Efendi, Aksaray'da Yusuf Paşa Sıbyan Mektebi'nde okudu. Mukaddemât-ı ulûmu (ilk tahsilini) Ragıp Paşa Kütüphanesi birinci hâfız-ı kütübü Hulûsi Efendi ve damadı Hoca İshak Efendi'den yaptı. Birçok hattat yetiştiren ve feyizli bir hoca olan Hulûsi Efendi (ö.1874), aynı zamanda Nusretiye Camii'nde kürsü şeyhi idi.

Mehmed Şevki Efendi, sülûs ve nesih yazılarını dayısı ve hocası olan Hulûsi Efendi'den meşk etmiştir. Menşe-i Küttâb-ı Askerî'de rik'a yazı hocası olan Şevki Efendi'nin rik'ayı kimden öğrendiği belli değildir. Muhtemelen Hulûsi Efendi'den veya eski ustaların yazılarını taklitle kendi öğrenmiş olabilir. Hulûsi Efendi, Mahmud Râcî (ö ?) ve Ali Vasfî Efendilerin (ö.1837) talebesidir.

Şevki Efendi, Mehmed Hulûsi Efendi'den sülûs ve nesih yazılarını meşk ederek 1257/1841 senesinde on iki yaşında iken icâzetnâme aldı.

Şevki Efendi, Harbiye Nezareti'nde tercihen hattatların tayin edildiği Mektubî-i Seraskerî Odası'nda (Genelkurmay Başkanlığı Mektupçuluğu) Mart 1848'de memuriyete başladı.

Daha sonra Askerî kâtiplerin yetiştirilmesi için Bayezıt'ta 1875'te açılan Menşe-i Küttâb-ı Askeriye'de rik'a hocalığına tayin edildi ve vefatına kadar her iki görevini de sürdürdü.

Menşe-i Küttâb-ı Askeriye'de hüsn-i hat hocası olan Şevki Efendi'nin vefatı üzerine irâde-i seniyye ile yerine Muhsinzâde Abdullah Hamdi Bey (1832-1894) tayin edildi. Padişah tarafından kendisine Reisü'l-Hattâtın unvanı verilerek Şifâ-yı Şerif yazmakla görevlendirildi.

Şevki Efendi, II. Abdulhamid'in (1877-1909) tahta çıkışından sonra Yıldız Sarayı'na bağlı olarak açılan Mekteb-i Şehzâdegân'da 25 Ekim 1877 tarihinde Başmabeyinci Osman Bey'in vasıtasıyla hat hocalığına getirildi.

Bu mektebe bir müddet sonra padişaha yakınlığı olan has bendegânın çocukları da "zâdegân" (mevki sahibi insanların çocukları) ismi altında kabul edilmeye başlandı. Şevki Efendi burada iki buçuk sene yazı öğretti, birçok şehzâde ve beyzâdenin hocası oldu. Sultan V. Mehmed Reşad (ö.1918)'a da yazı hocalığı yapmıştır.

Şevki Efendi'ye 1883'te rütbe-i sâniye, sınıf-ı mütemâyizi ve üçüncü rütbeden mecîdî nişanı verildi.

Mehmed Şevki Efendi, hem anne tarafından hem de baba tarafından seyyiddir. Baba tarafı âlim, fâzıl, kıymetli insanlar olduğu gibi, anne tarafı da mübarektir. Şevki Efendi Kur'ân-ı Kerim yazarken annesi de oğlunun yazdığı Kur'ân'ların kâğıtlarını aherler ve "Bu işin sevâbı da benim olsun" dermiş.

Hattat Hulûsi Efendi, Şevki Efendi'nin hem hocası hem dayısı hem de babası yerindedir. Seyyid Mehmed Hulûsi Efendi, Kastamonu'da Seyyidler köyünde doğdu. Doğum tarihi bilinmemektedir. Babası Küpeli Osman Ağa (1752-1834), İstanbul'a gelerek II. Mahmud'un hizmetine girdi. Bu zat, Kastamonu'da ilmiye sınıfına mensup fertlerinin çokluğu ile bilinen Şemseddin-i Buharî silsilesindedir. Bir rivâyete göre de Hulûsi Efendi'nin babası İbrahim Ethem Kâmyâb Efendi'dir. Hulûsi Efendi, Davud Paşa Medresesi'nde dinî ilimler tahsilinin yanı sıra Şevki Efendi'ye verdiği icâzetnâmeden de anlaşılacağı gibi önce Hattat Mahmud Râci Efendi'den daha sonra ise Aliyyülvasfî Efendilerden sülüs ve nesih yazılarını öğrendi.

Celî yazıları az olmakla beraber, daha çok kıt'alar, dualar ve meşkler yazmıştır. Hat sanatındaki yeri orta derecede olmakla birlikte birçok hattat yetiştiren feyizli bir hoca idi. Yazı çalışmasını Ahırkapı'da rast geldiği feraset sahibi bir hamalın tavsiye ettiği rivayet edilmektedir.

Resim 1. Hattat Mehmed Hulûsi Efendi'ye Ait Sülûs-Nesih Kıt'a (SK., Dosya No: 8).

Şevki Efendi, hayırsever, kâmil bir insan olma özelliğiyle anılmaya değerdir. Çünkü yazılarından elde ettiği kazancı tamamen fakir fukaraya tahsis eden bir hattattı. Yazıdan çok büyük geliri olmuş ancak maddiyatı bir hedef değil bir vasıta telakkisiyle, yazıdan aldıklarını özel defterine kaydederek başta kız kardeşi Hafıza Hanım ve akrabaları olmak üzere muhtaçları ne miktarlarda aylığa bağladığı vefatından sonra ortaya çıkan defterinden anlaşılmıştır.

Ayda otuz kişiye akrabası da dâhil olmak üzere maddî yardımda bulunurdu. Kazandığı paraların bir altınını bile ailesine, çocuklarına harcamamış, İstanbul başta olmak üzere, Kastamonu, Şumnu, Diyarbakır, Mekke, Medine ve pek çok yerde bulunan ihtiyaç sahiplerine paralar gönderdiği terekesinden çıkan mektuplardan anlaşılmaktadır. Yazıdan para geldikçe; “*Cenâb-ı Hak benim elimden ihtiyaç ashabına dağıtmama vâsıta kıldığı nâçize yine vazife düştü. Bunlar benim için olmayan ve hak etmediğim paradır. Hepsini yerli yerine vermem lâzımdır*”, dermiş.

Mehmed Şevki Efendi, tamamı tespit edilememekle beraber onlarca (50 talebesi tespit edilmiştir) talebe yetiştirmiş ve günümüze çok sayıda eser bırakmıştır. Bunlar arasında Filibeli Bakkal Ârif Efendi, Hafız Mehmed Fehmi Efendi, Kızanlıklı Mehmed Hulûsi Efendi, Ahmed Vehbi Efendi, Mehmed Rıfat Yazgan ve Ziyaeddin Efendi hat sanatımızda daha çok meşhur olmuş ve eserleri bilinen sanatkârlardır.

Tesiri, talebeleri Yusuf Resâ, Mahmud Aziz, Seyyid Sıdkî ve talebesinin talebesi olan Aziz Efendi gibi sanatkârlar yoluyla İstanbul sınırlarını aşmış, Mısır ve Suriye'ye kadar ulaşmıştır. Son yıllarda düzenlenen uluslararası hat yarışmalarının da tesirleriyle hat sanatında, Osmanlı Mektebi, ortak bir zevk olmuştur. Günümüzde tüm dünyada sülüs, nesih ve icâze hatlarında, tamamen Şevki Efendi'nin meşklerinden istifade edilerek hüsn-i hat öğretilmekte olup, her talebesine özenle hazırladığı sülüs-nesih meşkleri gerek yurtiçi ve gerekse yurtdışındaki birçok özel koleksiyonu, müze ve kütüphaneyi süslemektedir.

Hulûsi Efendi ve Şevki Efendi, Kastamonulu olmalarının da tesiriyle Şeyh Şa'bân-ı Veli'ye ve bu zattan hareketle Kuşadalı'ya intisab etmişlerdir. Ancak, Şevki Efendi'nin terekesinden çıkan cevap niteliğindeki mektuplarda “*Şeyhiniz Abdullatif*” diye imza atan Şumnulu Şeyh Abdullatif Efendi'nin hangi tarikata mensup olduğu ve Şevki Efendi'nin bu zata intisabının olup olmadığı tam tespit edilememiştir.

Şeyh vadisinde, Hafız Osman, İsmail Zühdi ve Mustafa Râkım'dan sonra gelen Mehmed Şevki Efendi, sülüs ve nesih yazılarına en güzel nispetleriyle son şeklini vermiştir. Harf bünyelerindeki vuzûh, üslûbunun en önemli vasıflarından biridir. İbnülemin, “*Son Hattatlar*” isimli eserinde Şevki Efendi'nin sanatını şöyle değerlendiriyor: “*Asrının en ileri gelen hattatlarından ki, 'hattat-ı hatîr' (büyük, hatırı sayılır hattat) unvanına lâyıktır. Âsâr-ı nefîsesi, erbâbı indinde hâiz-i kıymettir. Pek çok şakirdi vardır. Ellerde hilyeleri, levhaları, kıt'aları ve Topkapı Sarayı Müzesi'nde 1284-1300'de yazdığı sülüs ve nesih yazıları mevcuttur.*”

Şevki Efendi, ömrünü gıpta edilecek manevî bir huzur ve gönül rahatlığıyla geçirmiş, “*Sanat âleminin derinliklerindeki şiirli âlemin feragatli sihri içinde en büyük yazı üstadlarının menakıbını zikrederek mütevazı köşesinde mesut bir ömür sürmüştür.*”

7 Mayıs 1887 Cumartesi günü (25 Nisan 1303/13 Şaban 1304)'te Haseki'deki evinde felçli olarak vefat etti. Cenazesi tekbir ve tehliller eşliğinde Sümbül Efendi Camii'ne getirilerek cenaze namazı kılındı ve Merkez Efendi mezarlığına defnedildi.

2. Sülüs ve Nesih Yazıları

Sülüs, nesih ve rika' yazılarda kendinden sonra gelen hattatlar tarafından örnek alınan Şevki Efendi, 25 tane Mushaf, sayısı tespit edilememekle beraber onlarca hilye ve kıt'a yazmıştır. Her talebeye aynı titizlikte yazmış olduğu meşklerin bir kısmı günümüze kadar ulaşarak tespit edilmiş, bir kısmının ise zaman içerisinde tespit edilebileceğini düşünmekteyiz.

Resim 2. M. Said Bey Tarafından Yazılan Şevki Efendi'nin Merkez Efendi Mezarlığı'ndaki Mezar Taşı.

Hattat Mehmed Şevki Efendi, sülüs, nesih, rika' ve rik'a yazılarını fevkalâde yazmış olmakla beraber, asıl nesih yazıda mektep sahibi bir üstattır. Sanat hayatı boyunca yirmi beş mushaf yazmıştır. Şevki Efendi'yi mektep sahibi bir üstad seviyesine ulaştıran Osmanlı'da "*Hâdim-i Kur'ân*" diye vasıflandırılan nesih hattıdır ki, bunun da en büyük icra sahası Kur'ân-ı Kerimlerdir. 14 Kur'ân-ı Kerim'i tarafımızdan tespit edilmiştir.

Şevki Efendi, birçok *Amme cüz'ü*, *Delâilü'l-Hayrât*, *En'âm* ve *Mevlevî Evrâdı* gibi dua kitapları yazmıştır. Bunların başında *Amme cüz'ü* ve *Mevlevî Evrâdı* gelir. Şevki Efendi'nin maharetinin, sanatının ve kendine has üslûbunun, mektebinin özelliklerini tam manasıyla aksettirdiği sanat eserleridir denilebilir. Süleymaniye Kütüphanesi 1117'de kayıtlı olan 1277/1861 tarihli *Mevlevî Evrâdı*, Şevki Efendi'nin en güzel nesih yazılarından biridir.

Bakkal Ârif Efendi'nin çıkarlarından Tantâvîzâde İzzet Bey'in siparişi üzerine Şevki Efendi bir *Mevlevî Evrâdı* daha yazmıştır. Muhtemelen bu *Mevlevî Evrâdı*, Şevket Rado Koleksiyonu'ndadır.

Resim 3. Şevki Efendi'nin Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Mevlevî Evrâdı'ndan Örnek.

3. Celî Yazıları

Şevki Efendi'nin mektep sahibi olduğu sülüs ve nesih kadar olmasa da fevkalâde başarılı celî sülüs yazıları vardır. Fatih Camii'nde bulunan zerendûd Kelime-i Tevhîd, Aksaray Vâlide Sultan Camii'nde bulunan celî sülüsle 1291/1874 tarihinde yazdığı Kehf sûresi 39. âyeti ve 1275/1858 tarihinde tetâbuklu olarak yazdığı güzel ahlâkla ilgili hadis-i şerif oldukça başarılı istiflerdir. Harflerin nispetleri ve istif kaideleri (teşrifât, âhenk, denge, tenâsüp) açısından mükemmel eserlerdir. Karagümrük Pertevniyal Vâlide Sultan Çeşmesi kitabesi ve onlarca mezar taşı kitabesi yazmıştır.

Şevki Efendi, Mustafa Râkım Efendi'nin ve onun mütemmimi olan Sami Efendi'nin celî sülüste yakaladığı harflerin hoş, pürüzsüz ve sağlamlığını sülüs yazıda yakalamıştır. Râkım'ın celî sülüs yazılarında bulunan kuvvet, kıvraklık, metin içinde parça veya bütün olarak duruşu, harflerin mukavemeti gibi hususiyetleri Şevki Efendi sülüs yazıya kazandırmıştır. Şevki Efendi, pek çok celî sülüs yazı yazmış olmakla beraber Sami Efendi mertebesine ulaşamamıştır. Çünkü celî yazı ayrı bir emek ve resmetme kabiliyeti gerektiriyor.

Resim 4. Şevki Efendi'nin Tetâbuklu Yazdığı 1275/1858 Tarihli İstifi (SK. no: 95).

Şevki Efendi'nin henüz 29 yaşındayken tertip ettiği levha (Bkz. Resim 4) Arapça'da 'güzel, güzellik' manasına gelen 'Hasen' kelimesinin birkaç defa tekrarlandığı bu ifadede "ha" harfleri hep "küplü" olarak kullanılıp, "ha" başından da birinci satırda üç kere "ayn" harfi çıkartılmıştır. Ayrıca "hasen" in "nun" u, "an" ın sonundaki "nun" harfi yerine de geçmektedir. "Elif" gibi, "lâm" gibi dikine yükselen harfler istifin câzibesini artırırken, birinci satırın üstünü saran "keşideli harfler" de güzelliği tamamlıyor.

Levhanın okunuşu şöyledir:

"Rave'l-Hasenu, ani'l-Haseni, an ebi'l-Haseni, an cedi'l-Haseni: İnne ahsene'l-haseni el-huluku'l-haseni".

Bu hadis, Peygamberimiz'in torunu Hz. Hasan'dan, Hasenü's-Seymitî isimli bir zatın rivâyetiyle geldiği için, evveline "hasen" kelimesinin tekrarlandığı bir ibâre eklenmiş: 'Hasen yani Hasenü's-Seymitî, Hasen (Hz. Hasan)'den, O da, Hasen'in babasından (Hz. Ali), O da Hasen'in dedesinden (Hz. Muhammed) rivâyet etti. *"Muhakkak ki, güzelliğin en güzeli, huy güzelliğidir"*.

Resim 5. Şevki Efendi'nin 1290/1873 Tarihinde Yazdığı Celi Sülüsle Bir Âyet İstifi.

Şevki Efendi'nin olgunluk dönemi eseri olan ve 1290/1873 tarihini taşıyan dairevî istif (Bkz. Resim 5), harflerinin nispetleri, olgunluğu ve teşrifat açısından pek muvaffakiyetlidir. İstif âhenk ve denge yönünden, tezyînî unsurlar ve hareketler dikkate alındığında her şeyin yerli yerinde olduğu dikkat çekmektedir. Yazıyı siyah zemine zerendud olarak tatbik eden müzehhip bilinmemektedir. Levhada Hûd Sûresi 88. Âyeti yazılıdır.

4. Kıt'aları

Hat sanatında belirli ölçülerdeki dikdörtgen kâğıtlara sülüs-nesih, muhakkak-reyhânî, nesta'lik, tevki', rika' hatlarıyla yazılmış yazılar bu adla anılır. Kıt'alar, yazımında kullanılan hat cinsine göre isim aldığından sülüsle yazılmış kıtaya sülüs kıt'a, sülüs-nesih birarada kullanılarak yazılana sülüs-nesih kıt'a, nesta'likle yazılmış olana da nesta'lik kıt'a adı verilir.

Şevki Efendi, öncelikli olarak sülüs ve nesih yazı ile uğraştığı için daha çok bu yazı çeşitlerinde eser vermiştir. Bu eserler arasında kıt'alar önemli bir yer tutmaktadır. Kendinden önceki hattatları takliden eserler vermiş ve kendi eserleri de sonraki hattatlar tarafından taklit edilmiştir. Düz satır halinde ve mail olarak yazdığı kıt'alarda üslûbunun özellikleri bâriz bir şekilde ortaya konulmuştur. Boru kâf ve keşidelerle vuzûh içinde yazılan nesihleri, letafeti,

nârinliği ve suhuleti ile dikkat çekmektedir. Kıt'alarının ekserisinde tarih atmayan Şevki Efendi'nin eserlerinin değerlendirilmesinde *boru kâf, sin dişleri, lafza-i Celâl, alâ* kelimelerinin yazılışı gibi harflerin tekâmülünden hareketle yaklaşık olarak yazılış yılları tespit edilmeye çalışılmaktadır.

Resim 6. Şevki Efendi'nin 1294/1878 Tarihli Sülüs-Nesih Kıt'ası (TSMK, GY-192-5a).

5. Meşk Murakkaaları

Şevki Efendi, her talebesine dikkat ve itina ile meşkler yazmış ve günümüze birçok murakkaası gelmiştir. Bunlar içerisinde talebesi Bakkal Ârif Efendi'ye yazdığı meşk ile Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan meşk murakkaası en kıymetlileridir.

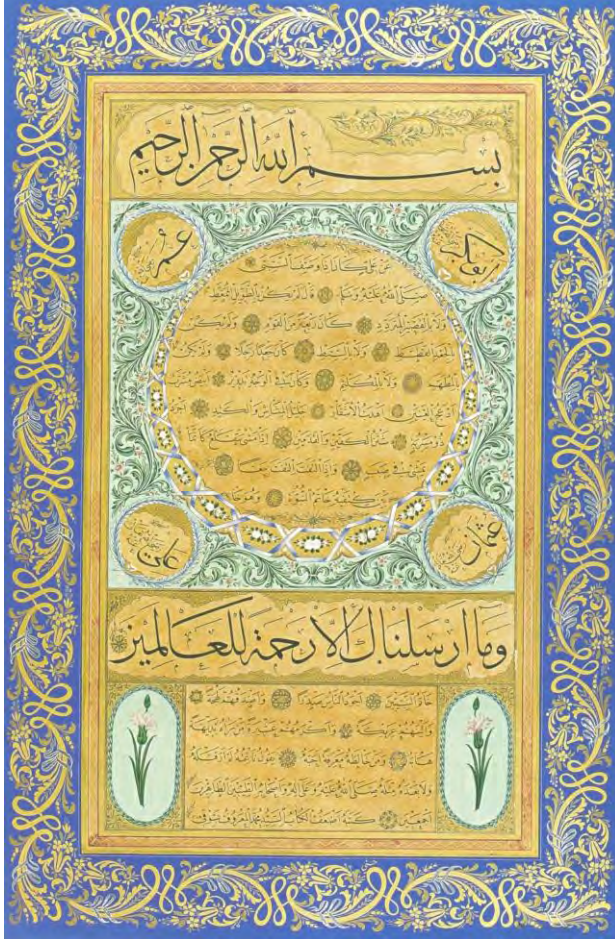
6. Hilyeleri

Sözlükte “süs, ziynet, kolye” gibi manalara gelen hilye, mecazen “yaratılış, sûret ve güzel vasıflar” demektir. Kelime Osmanlı kültüründe Resûl-i Ekrem'in vasıflarını, bu vasıflardan bahseden kitap ve levhaları ifade etmek için kullanılmıştır.

Hattat Mehmed Şevki Efendi çok hilye yazan hattatlarımızdandır. Şevki Efendi'nin yazmış olduğu hilyeler yazısı itibariyle kendisinden sonra pek çok hattatı tesiri altında bırakmış ve bu tesir günümüzde de devam etmektedir. Tespit edebildiğimiz hilyelerin tamamı sülüs-nesih, muhakkak-sülüs-nesih yazılarla yazılmıştır. Celî sülüs-sülüs hilyeye rastlanmadığı gibi böyle bir bilgiye de ulaşamamıştır.

Şevki Efendi, sabahleyin güneş doğmadan kalkar ve sabah namazından sonra kalem vaktine (Harbiye Nezareti Mektûbî Kalemi'ne işe gitme vakti) kadar yazı yazar ve bu esnada kimseyle görüşmezdi. Senelerce bu vakitlerde çoğunlukla hilye, bazı zamanlar ise Şifâ-yı Şerif yazdığı nakledilen Şevki Efendi, neden bu kadar çok hilye yazıyorsun diye sorulduğunda “*Hilye-i Şerif yazarken Peygamber Efendimiz'i görüyorum*” cevabını vermiştir. Şevki Efendi'nin ekseriya yazılarında görülen tarih atmama özelliği

maalesef hilyelerinde de devam etmiştir. Yazılarındaki harf bünyelerinden hareketle yaklaşık bir tarih tahmin edilebilir.

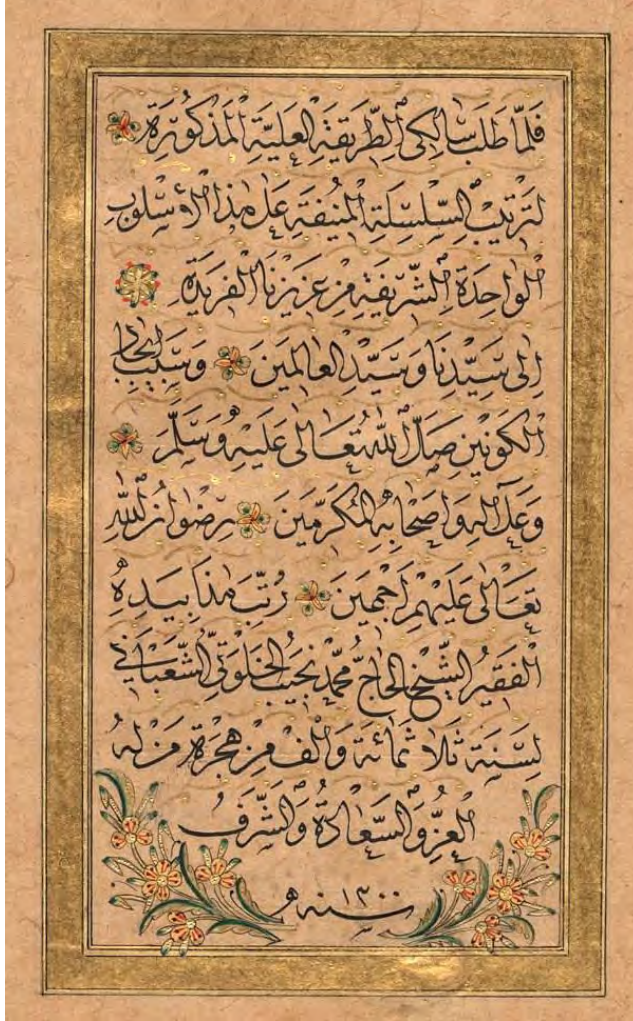
Resim 7. Şevki'nin TSMK-GY-327'de Bulunan 1289/1872 Tarihli Hilyesi.

Şevki Efendi'nin tespit edebildiğimiz en küçük sülüs-nesih hilyesi (Bkz. Resim 2. 104), yazılı kısmı 7.2x5.3cm ve etrafındaki halkârla beraber 16.5x14cm ebadındaki hilyedir. Muhteşem bir incelikle yazılan hilye, Gülbün Mesara Koleksiyonu'nda olup, tezhibi Şevki Efendi'nin torunu Süheyl Ünver tarafından yapılmıştır. Hilye tarihsizdir.

7. Rika' (İcâze) Yazıları

Rika' yazı XIX. yüzyılın sonları ile XX. yüzyılın başlarına kadar tam bir disiplin altında yazılmamıştır. Rika' yazıya harf bünyelerinin şekli ve nispetleriyle en güzel kıvamı Şevki Efendi vermiştir. Öncelikle harfleri rastgele yazılmaktan çıkararak oranlarda muvazene yakalamıştır. Nesih

harflerinde tatbik ettiği harflerin kıvamlarını aynen tekrar etmedeki başarısını bu yazıda da göstermiştir.

Resim 8. Şevki Efendi'nin 1300/1883 tarihinde yazdığı Şa'baniye Tarikati Evrâdı.

Sülüs ve nesih yazıda meşk murakkaaları rehber durumunda olan Şevki Efendi, rika' yazıda da rehber durumundadır. Rika' yazısını meşk etmek isteyen bir hattat veya öğrencinin müracaat edeceği ilk kaynak, Şevki Efendi'ye ait icâze numuneleridir. Günümüz hattatları rika' (icâze) yazıyı hemen hemen Şevki Efendi yazılarından istifade ile öğrenmektedirler.

Şevki Efendi'nin 1300/1883 tarihinde yazdığı Şa'baniye Tarikati Evrâdı (Bkz. Resim 8.), Şeyh Hacı Mehmed Necîb eş-Şa'bâni el-Halvetî tarafından

tertiple edilmiştir. Zeki Cemal Özen Koleksiyonu'nda yer alan bu evrâdın rika' yazıları numune niteliğindedir.

8. Sanatı

Şevki Efendi'nin, XIX. yüzyıl hat sanatının en büyük hattatlarından olduğu ve sülüs-nesih hatlarındaki kudreti bütün hattatlarca teslim edilmiştir. Elden düşmeyen meşklere, günümüz hat sanatının ilk müracaat kaynağını teşkil etmektedir. Şeyh vadisinde, Hafız Osman, İsmail Zühdi ve Mustafa Râkım'dan sonra gelen Mehmed Şevki Efendi, sülüs ve nesih yazılarına en güzel nispetleriyle son şeklini vermiştir. Harf bünyelerindeki vuzûh, üslûbunun en önemli vasıflarından biridir. Şevki Efendi'nin en güzel yazıları tekrar tekrar yazdığı yazıdır. Bunların başında Mushaf, hilye, kıt'a ve meşklere gelmektedir. Şevki Efendi sülüs ve nesih Hafız Osman'ın harflerini alarak taklit etmiş ancak kendi üslûbunu katarak yazıya işlek ve dinamik bir yapı kazandırmıştır.

Resim 9. 1 Hakkâk Azmi Efendi Tarafından Hakkedilen Şevki Efendi'nin 1285/1868 Tarihli Mührü (Gülbin Mesara Koleksiyonu).

9. Sonuç

Bu çalışmada, XIX. yüzyıl Osmanlı hat sanatında sülüs ve nesih yazılarda ekol olan Hattat Mehmed Şevki Efendi'nin hayatı, sanatı ve eserleri araştırma konusu yapılmıştır. Şevki Efendi'nin biyografisine ait bilgiler netleştirilmeye çalışılmıştır. Hocası ve talebelerinin biyografileri ve eserleri tespit edildi.

Şevki Efendi'nin sanatının kıymeti ve sülüs-nesih hatlarında ulaşılmış olduğu seviyenin takdiri ve sonradan gelenler tarafından taklit edilerek istifade edilmesi XX. yüzyılda olmuştur. Vefatından sonraki dönemlerde talebeleri başta olmak üzere birçok hattat tarafından eserleri taklit edilerek, Şevki üslûbunda yazılmaya gayret edilmiştir. Bakkal Ârif Efendi, Kızanlıklık

Mehmed Hulusi Efendi, Fehmi Efendi, Ahmed Vehbi Efendi vb. hocalarının yazılarını taklit ederek yazmışlar ve Şevki Mektebi'nin yaygınlaşmasında büyük bir rol oynamışlardır. Nazif Bey, Kâmil Akdik, Neyzen Emin Efendi, Aziz Efendi, Mustafa Halim Efendi, Hamid Bey gibi XX. yüzyılın birçok hattatı sülüs ve nesih hatlarında Şevki Efendi'nin eserlerinden istifade ederek, Şevki üslûbunun revaçlanmasını sağlamışlardır. Şevki Efendi Mektebi'nin yaygınlaşmasında kendisi sülüs ve nesih hatlarıyla az eser vermiş olmasına rağmen talebelerine ve diğer hattatlara Şevki Efendi Mektebi'nin takip edilmesini tavsiye eden Necmeddin Okyay da mühim bir pay sahibidir.

Şevki Efendi'nin talebesi Bakkal Ârif Efendi'nin talebesi olan Aziz Efendi, sülüs ve nesih Şevki Efendi ekolünü takip edenlerdendir. Mısır'da hat hocalığı yapan Aziz Efendi vasıtasıyla Şevki Efendi üslûbu bu ülkede yaygınlaşmış ve sonraki zamanlarda Arap dünyasında yaygınlaşmıştır.

KAYNAKÇA

Bilen, Yusuf, Hattat Mehmed Şevki Efendi ve Sülüs-Nesih Hat Ekolü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 2010.